

liž první exponát umístěný za lávkou upoutá zejména hravé návštěvníky. Je jím model krasové krajiny. Ze dvou čerpadel mohou napouštět vodu do ponorů a závrtů, bočními průzory pozorovat tok vody v podzemí a ve vývěru její objevení se opět na denním světle. Nástupní prostor s autorskými díly Jiřího Vorla a Lukáše Gavlovského je určený k odpočinku, nabrání sil i jako místo pro zahájení zážitkových programů.

Co čeká na návštěvníky Domu přírody?

Vstup do vlastního objektu Domu přírody je přes prosklené zádveří do velké haly, které dominuje recepční pult Jiřího Vorla. Hala je vybavena uzamykatelnými skříňkami pro úschovu batohů a tašek, dotykovým informačním kioskem s atraktivním multimediálním obsahem o CHKO Moravský kras a malým obchůdkem s nabídkou certifikovaných regionálních produktů, průvodců, map a drobností k potěše dětských návštěvníků.

Hlavním magnetem Domu přírody je stálá expozice věnovaná přírodě a krajíně Moravského krasu a pochází z autorské dílny Blanky Ponížilové a Hany Havlíčkové. První kroky vedou přes vstupní portál do imaginárního prostoru ztvárňujícího bohatou geologickou minulost Moravského krasu od vzniku planety Země až po současný skrytý život v jeskyních. Z kruhového prostoru, v jehož středu se nachází stratigrafický sloup vybudovaný ze skutečných hornin nalezených v Moravském krasu,

Diorama devonského moře v expozici.

návštěvník pokračuje do niky devonského moře a krasové krajiny s modely jeskynních systémů včetně jejich výzdoby. Ve skutečné velikosti se představuje datovaný stalagmit z Amatérské jeskyně, jehož 12 000 let trvající růst připomínají známé světové historické události. Poté návštěvníci vstoupí do sídliště neandrtalců, lovců sobů a lidí doby halštatské. Nadšenci počítačových her si v nice, představující skrytý jeskynní život, zahrají na lovcí netopýry.

Točitým schodištěm se návštěvníci přesunou do prostor prosvětlených velkými okny s výhledy do ústí Suchého a Pustého žlebu. Změny krajiny, ke kterým došlo při těžbě železné rudy v 9. století, při zakládání tvrzí a hradů a později při rozvoji průmyslu a stavbě železnice v údolí řeky Svitavy, jsou prezentovány hravou formou pohyblivých vitrín, které doplňuje projektová kancelář Krasoprojekta, kde si každý může vybrat budoucí tvář krajiny. Část expozice je věnována přírodnímu prostředí Moravského krasu. Pět základních biotopů představuje hravá koláž fotografií rostlin, zvířat a prostředí, které obývají.

Celou expozici doplňují interaktivní prvky, krátké filmy, kvízy a animace. Milovníky map a informací určitě zaujme interaktivní dotykový stůl, na kterém mohou až čtyři návštěvníci najednou prohlížet základní mapy, ortofoto mapy, historické mapy z 19. století doplněné fotografiemi a informacemi o zajímavých místech a lokalitách Moravského krasu. Součástí Domu

přírody je multifunkční sál pro 40 lidí, ve kterém shlédnou nově natočený 3D film Moravský kras – Říše zkamenělého času, který vyrobila společnost AV Pro v.o.s.

Pro maminky s malými dětmi je připravená dětská herna s prolézačkou jeskyně, s ukrytými tajemstvími dnešních i dávných jeskynních živočichů. Ty nejmenší potěší hračky s přírodními motivy. Venkovní prostory Domu přírody obohacuje expozice hornin Moravského krasu a okolí. Realizátorem expozice je sdružení INTEREXPO & ULMA 2012.

Dům přírody doplňuje u propasti Macocha Informační středisko CHKO Moravský kras – Macocha, který vedle poskytování informací pro návštěvníky zajišťuje i moderní sociální zázemí a prostor, kde se nejen schovají před deštěm, ale kde si i odpočinou po pěším výstupu.

Regionální spolupráce

Dům přírody by nevznikl bez silné regionální podpory. Tato spolupráce vyústila v založení obecně prospěšné společnosti Dům přírody Moravského krasu o.p.s., která se stala provozatelem objektu. Dům přírody Moravského krasu se otevřel 19. srpna 2015. Celkové náklady na realizaci celého projektu dosáhly 86 milionů Kč. Částku 71,2 mil. Kč poskytla Evropská unie a 4,2 mil. Kč Státní fond životního prostředí ČR. Investorem a příjemcem dotace je AOPK ČR.

Nástupní prostor Domu přírody s autorským dílem Jiřího Vorla a posedovými trámy Lukáše Gavlovského.

Rozhovor s Vojtěchem Koteckým

Foto: Markéta Jedličková

Přes 20 let jste působil v Hnutí Duha a spektrum témat, kterým jste se poměrně detailně věnoval, je opravdu ohromující – od lesního hospodářství přes změnu klimatu, těžební průmysl a recyklaci odpadu až po ekologickou daňovou reformu či divočinu. Je vůbec v silách jednoho člověka být expert na všechno?

Když řídíte organizaci, ve které pracuje třicet nebo čtyřicet lidí, na veřejnosti většinou mluvíte za ni. Takže většina toho, co říkáte, nejsou vaše nápady, názory nebo znalosti, nýbrž nápady, názory nebo znalosti vašich kolegů.

Dá se nějak popsat, jak se za těch dvacet let změnil přístup veřejnosti k „zele-ným“ tématům?

Naše společnost je už nepovažuje za tak důležitá jako počátkem devadesátých let. Často se ozývá, jak je to smutné. Mně to spíš než deprimující přijde docela pochopitelné. Smog, kontaminace řek nebo zdravotní stav lesů jsou za prvé opravdu méně vážné a za druhé méně viditelné než před dvaceti, pětadvaceti lety. Nakonec by nás vlastně mělo docela těšit, že třeba stav české krajiny společnost vnímá méně a méně jako dědictví minulosti, které by

někde na ministerstvu měli vyřešit. Čím dál více lidí vidí v péči o přírodu důležitou součást našeho života a náš společný úkol.

Zejména na venkově se nezdá, že by nějaký výrazný posun nastal. Nebo se pletu?

Už jsem několikrát slyšel argument: „Češi jsou proti ochraně přírody, já tuhle mluvím v hospodě s myslivcema a ti ji vysloveně nesnášej.“ Je asi jenom jeden horší způsob, jak testovat názor české společnosti na ochranu přírody, než se zeptat v hospodě na venkově: zeptat se v hospodě myslivců a ještě říci, že jsem ochranář. No samozřejmě, že se budou chtít pohádat. A hlavně: venkované jsou sice k ochraně přírody v průměru skeptičtější, ale také u nás tvoří pouhou čtvrtinu populace. Myslivci všeho všudy 0,7 procenta. Hlasitá menšina je pořád ještě jenom menšina. Problém vidím jinde. Většinová a přírodě více nakloněná společnost sice může minoritu přehlasovat – v některých vyhracených případech to tak nejspíš i dopadne, třeba Šumava asi dříve či později skončí tak, že některé obce budou dál proti všemu a zákonodárci jim nedají za pravdu – ale takhle se to dá udělat jenom výjimečně. Zemědělci, lesníci, myslivci nebo starostové na vesnicích sice jsou menšina, ale právě oni krajinu užívají více než kdokoli jiný a ochrana přírody s nimi musí hledat cestu ke shodě. S vědomím, že to občas také prostě nepůjde.

A jde hledat takovou shodu, když řada lidí prostě nevidí v přírodě hodnotu, kterou bychom měli chránit?

V mezinárodní a speciálně americké ochraně přírody teď běží velká debata, která by se nejspíš dala personifikovat jako spor Michael Soulé versus Peter Kareiva. V podstatě v ní jde o to, jestli se ochránci přírody mají na věc dívat svými očima, nebo očima těch ostatních. Starší generace – asi se skutečně v průměru dá mluvit o starší generaci – říká, že jsou silné etické argumenty, proč má biologická diverzita hodnotu sama o sobě, a na nich chce trvat. Druhá strana na to namítá, že hodně dalších lidí tyto motivy nesdílí. Mají na přírodu úplně jiný náhled. Což ovšem neznamená, že ji nechtějí

chránit. Možná chtějí, jenomže ze svých, naprosto jiných důvodů. A ty ochrana přírody může a měla by hledat, a rozšířit tak arzenál.

Můžete být konkrétnější?

Nasnadě jsou více či méně utilitární důvody – někdy ovšem tak utilitární, že řadě ochránců přírody mohou být možná i nepříjemné. Pro myslivce více rozptýlené zeleně rovná se více koroptví k postřelení. Ale někdy to mohou být hodně principiální motivy, pouze jiné. Například hodně lidí nenadchne přírodní rozmanitost, ale bude pro ně důležitým motivem národní hrdost.

A co by měla ochrana přírody – ať už státní nebo nestátní – dělat, aby dokázala účinně oslovovat veřejnost?

Musíme se naučit mluvit jazykem lidí kolem sebe. Nejenom vyhýbat se odbornému žargonu a studeně akademickému tónu nebo umět pobavit malé děti na výletě, jakkoli i tohle je hrozně důležité. Ide také o mnohem fundamentálnější perspektivu. Lidem se příroda líbí, ale líbí se jim na ní často něco úplně jiného než většině z nás, co se ochranou přírody zabýváme. Spoustu lidí patrně příliš nezaujme diverzita saproxylického hmyzu nebo hájové avifauny, ale budou chtít chránit starou doubravu, protože je v ní stín, šumí stromy, zpívají ptáci a chodí tam venčit psy. Musíme se naučit začít s nimi mluvit právě o takových věcech – protože tak najdeme společnou řeč – a jako bonus dodávat zajímavosti o místní biodiverzitě.

Je rozdíl u nás a v zahraničí?

Nepřijde mi, že by byl nějaký dramatický rozdíl mezi Českem a řekněme západoevropskými státy. Většinou bývají v některých věcech dále, protože se je prostě delší dobu učili a mají na ně víc peněz. Navíc nedocenitelnou výhodou jsou silné instituce – skoro všude na západ od nás bývá jedna nebo více organizací na ochranu přírody, která má řádově stovky tisíc nebo miliony přispěvatelů. Což je důležité už jen proto, že představují ve společnosti nepřehlédnutelnou sílu, asi jako u nás odbory. Ale na druhou stranu my třeba máme velkou výhodu v tradici chození do přírody a turistiky. A když jsme se bavili o venkově – odpor některých

skupin vůči některým velkým zvířatům je dokonce i ve Švédsku či Norsku, Švýcarsku nebo Británii patrně ještě nesmířitelnější než u nás. Nemluvě o středomořském zvyku střílet po všem, co má peří. Něco takového u nás už dávno nemusíme řešit.

Co považujete za klíčový problém ochrany přírody a krajiny u nás?
Najít řešení, jak pečovat o přírodu, která není chráněná. Máme už plus minus slušnou druhovou ochranu – i na tu novelizaci vyhlášky jednou dojde – a docela dobrou síť chráněných území, postupně se vylepšuje i management. Sice je tu ještě práce jako na kostele, ale leda-cos jsme dokázali a postupně se učíme dělat to lépe a lépe. A samozřejmě se na to soustřeďujeme, protože pokud úkol zněl podpořit biodiverzitu, tady bývá nejlepší poměr cena/výkon. Jenomže pokud chceme získat lidi pro ochranu přírody, je důležité pečovat nejen o přírodu tam, kde jí je nejvíc – a kam za ní chodíme my, kteří se jí věnujeme – ale také na místech, kde se s ní nejvíce setkávají běžní lidé.

Takže jde o zemědělskou krajinu a lesy?
Také, ale nejenom. Myslím, že velký úkol příštích let bude nadchnout lidi pro biodiverzitu ve městech. Bydlí v nich většina populace, takže je to asi nejlepší cesta, jak kontakt s přírodou a nadšení pro ni učinit součástí našich každodenních životů. Ve světě teď vznikají hodně pozoruhodné projekty, které se právě o toto snaží, třeba Give Nature a Home, výbor-ný program Královské společnosti pro ochranu ptáků v Británii. Nebo The Nature Conservancy, největší světová organizace na ochranu příro-dy, která právě spustila velkou iniciativu v pěti amerických metropolích.

Rozšířím to na celou Evropu. Klíčový celoevropský problém ochrany přírody a krajiny?
Evropská ochrana přírody se prozatím soustře-dila na ochranu evropské přírody. K tomu jsme nějak – poněkud penězi a radou – pomáhali pečovat o divočinu v jiných částech světa. Postupně ale začínáme rozumět, že Evropa má také obrovský nepřímý vliv na biodiverzitu kvůli své spotřebě komodit. Hodně se mluví o pal-movém oleji. Ale vezmeme také třeba krmiva. Plantáže krmné sóji na export jsou hlavní pří-činou, proč rapidně mizí jihoamerická savana

cerrado, jedno z horkých míst druhové rozma-nitosti. K vypěstování sóji, kterou importují čes-ké velkochovy hospodářských zvířat, je potřeba ekvivalent poloviny Zlínského kraje.

Dá se s tím vůbec něco dělat?
Asi první velký krok byl FLEGT – unijní program, který má eliminovat dovoz ilegálně vytěženého dřeva do Evropy. Pro řadu vesměs tropických zemí je to masivní problém. A teď se o konse-kvencích evropského dovozu také dost diskutuje při přípravách chystaného legislativního balíč-ku, který by měl snižovat plýtvání surovinami.

Mezi ochránci přírody se teď hodně mluví o revizi evropských směrnic na ochranu přírody, na jejich obranu se během několika týdnů podařilo získat přes půl milionu podpisů.
Natura 2000 by se určitě dala vylepšit. Nicméně vcelku je zavedená a úspěšná. Přitom diskuse o otevření obou směrnic příliš očividně kráčí ke škrtům. Což by po šestatřiceti letech práce byl velký krok nazpátek. Proto mě dost nadchlo, kolik lidí se rozhodlo legislativu hájit. Mimochodem, byl to největší počet účastníků jakéhokoli připomínkovacího řízení v historii Evropské unie.

Může být podle vás cestou pro lepší ochranu přírody oceňování ekosysté-mových služeb?
Empirická psychologická data potvrzují, co tak nějak intuitivně asi všichni tušíme. Většina lidí chce přírodu chránit proto, že se jim líbí a mají z ní radost. Ne kvůli své peněženice. Ekosystémové služby jsou nicméně hodně důležité kvůli oblastem života, kde bývá zvykem uvažovat chladně racionálně, nebo si to aspoň myslet – státní správě, ekonomice, částeč-ně i politice. Má to ale háček. Argumentace ekosystémovými službami ponejvíce pouka-zuje na veřejné statky, které slouží nám všem společně: ochranu před povodněmi, zdroje léčiv, turistiku. Jenomže většinu ekonomických rozhodnutí nedělá stát nebo obce, nýbrž sou-kromé podniky. Mám teď docela zkušenost z diskusí s firmami. Byznysmeni většinou rozumí, jak a proč jsou veřejné statky důležité. Ale v rozhodnutích, která oni sami ve své firmě dělají, se řídí pouze svým vlastním finančním prospěchem. Nemůžou a nebudou dělat ztrátové investice, i kdyby byly společensky

sebeužitečnější. Takže pokud mají pečovat o přírodu, potřebujeme to zaonačit tak, aby se vyplácela nejen nám všem, ale především té jedné konkrétní firmě. A ve světě už jsou docela zajímavé projekty, kde se to začíná dařit.

Na co by se podle vás – jako člena Rady AOPK ČR – měla Agentura soustředit?
Agentura má před sebou stejný úkol jako my všichni v české ochraně přírody. Naučit se o své práci uvažovat jako o veřejné službě. A také ji tak představovat. Přijde mi, že se o to posledních několik let viditelně snaží. V Agentuře vznikly hodně zajímavé iniciativy, které lidem otevírají krajinu, zvou je do ní a pro-vádějí je po ní.

A na závěr. Kterou krajinou se nejraději pohybujete?
Několik let jsem teď bydlel v Brně, a když vám to najednou trvá veřejnou dopravou půl hodi-ny na Pouzdřanskou step, hodinu na Pálavu a do Lednice, dvě hodiny do Podýjí nebo na Čertoryje, život získá nové rozměry, jaké my Pražáci úplně neznáme. Nicméně popravdě řečeno nemám žádného favorita, ke kterému bych se upínal. A myslím, že nejsem sám.

Vojtěch Kotecký (1974) pracuje jako analytik v pražském institutu Glopolis, kde se zabývá environmentální politikou, zejména v kontextu energetiky a zemědělství. Více než dvacet let pracoval v Hnutí DUHA, jehož byl v letech 2004–2014 programovým ředitelem. Je autorem nebo spoluautorem desítek studií a publikací na různá environmentální témata. Pravidelně přispívá do českých deníků i jiných médií. Deset let působil jako člen Rady vlády pro udržitelný rozvoj, je členem Rady Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Byl také předsedou Friends of the Earth Europe, evropské části největší světové federace environmentálních organizací. V roce 2007 obdržel Cenu ministra životního prostředí „za významný přínos prosazování věcnosti a odbornosti do veřejné debaty o ochraně životního prostředí“. Vystudoval systematickou biologii a ekologii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy a doktorský kurs environmentálních studií v Centru pro otázky životního prostředí UK.

Ochrana mořských želv v Kostarice

Adéla Běláčková

Jak vyplývá ze zápisů kronikářů a objevitelů, když Kryštof Kolumbus roku 1502 jako první přistál u pobřeží Kostariky, byly vody Karibského moře mořskými želvami doslova posety. Lov těchto pozoruhodných plazů a konzumace jejich vajec byly zcela jistě od pradávna nedílnou součástí obživy místních

obyvatel. K intenzivnímu lovu, v jehož důsledku početnost želvích populací postupně klesala, začalo docházet na počátku 19. století. V tomto období zakládali lovci mořských želv na pobřeží Karibského moře nové osady, které vzkvétaly právě na základě obchodu s želvími produkty.

Mládě karety zelenavé (*Lepidochelys olivacea*) na cestě do oceánu. Fota: Adéla Běláčková